
O. MLADEN BARBARIĆ

KARAŠICA KUDA TEČE . . .

CRTICE S PUTA VIŠEGA ŽENSKOGA
LICEJA U OSIJEKU

1919.

U
2060

177

Karašica kuda teče.

Crtice s puta

višega ženskoga liceja u Osijeku

Napisao :

Mladen Barbarić.

Mladen Barbarić

OSIJEK 1919.

TISKOM PRVE HRVATSKE DIONIČKE TISKARE

SVEUČILIŠTE
IPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU

GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

broj inventara: 462.000

signature: _____

GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK

871458937

IZVANREDNO IZDANJE KLUBA HRVATSKIH
KNJIŽEVNIKA U OSIJEKU.

Lijepoga jutra, 14. lipnja, osvanuo licej na kolodvoru podravske željeznice u pratnji svojih profesora. Bio veseo, živahan, ne mogao da iščeka čas, kada će poći na ekskurziju . . . Motrili ga ljudi i čudili se bezbrižnosti mladosti, koja ne osjeća težine oblaka, što se gone nad svagdašnjim životom . . .

Čas, dva, i poletjela željeznica uz klick taj učenica, parajući pitome slike divnih, zelenih sagova. Mladost pjeva, plješće i daje lomljivini željeznice neki posebni ton. Tu i tamo se kupe učenice oko kojega profesora, da ga što zapitaju, a on im odgovara ljubezno, očinski. Pada i ona zadnja ograda, koja inače u školi dijeli profesora od djaka, a koja je potrebna, da se uzdrži red, a omogućí rad. Nekoje promatraju lijepu prirodu: dive se skladu boja od turčinka, maka, različaka, titrica itd., iznenadjuju se

pojavama ptica pjevica, a čisto pljesnuše rukama, kada spaziše Karašicu, kako umiva zelene vrbe, kako ljubi zelene obale. Sjetiše se one narodne :

Tekla voda Karašica,
od Valpova do Našica,

pa se razvila geografska diskusija o toku ove riječice, kada vidješe, da ona obratno teče.

Neke zdrave oči privukoše i udaljeni Aršanj pričajući o njemu razne gatke, pa i onu, kako je baba išla na Aršanj, da se pomladi. Reklo joj se, da govori :

Ni o kladu, ni o panj
Nego ravno na Aršanj,

gdje da će je primiti vile okupati i pomladiti. Ali baba zaboravila tekst, pa okrenula :

I o kladu, i o panj,
Pa sve ravno na Aršanj.

Sva se isprebijala i krvava došla onamo, a tamo je dočekale vještice i čestito natukle, tako da je jedva živa kući došla.

U neprisiljenoj zabavi, u izmjeni pjesme sa smijehom i čevrljanjem došli do Valpova,

a tu nam se pridružio prijatelj Dr. Deszathy, ljekarnik, da nam bude pratiocem do Belišća . . .

*

Sve činovništvo tvornice u Belišću s ravnateljem na čelu, dočekalo nas vrlo srdačno na stanici i odmah povelu u svoj činovnički dom. U prekrasnoj dvorani bio prostrt stol za nas 60 izletnika, uz koji odmah prionusmo. Dobar zalogaj zalismo zdravom „orahovačkom“ vodom. Kako se našao dobar glasovir i vještih ruku, već u to samo jutro pvela mladež kolo kroz prostrane prostorije doma, budeći ovu bezbojnu koloniju na novi život, što pokazivao svoje rumeno lice onamo s istoka.

. . . Razdijeli mo se u skupine. Svaka je dobila vodiča, činovnika, a taj nas je vodio po pojedinim odjelima ogromne tvornice. Vidjesmo sve, što se iz drveta izraditi može. Najveći je interes bio za mladež u kemičkom laboratoriju, gdje je g. kemičar prikazao različite kem. produkte. Mladež je sve pratila s osobitim zanimanjem, ali nije mogla a da ne dade oduška bolnome osjećaju svoje djevojačke duše kada je gledala, kako teško moraju da rade

ljudi u toj tvornici, i kako im se s lica vidi, da ih taj rad ubija.

Zanimivost tvornice tako nas je okupirala, da ni ne osjetismo, da već dva i po sata hodamo i da je došlo vrijeme, da se s Belišćem rastanemo. Skupismo se na kolodvoru, okrijepismo hladnim napitkom, a posebni vlak nas odvezao u Valpovo

*

Nastojanjem g. ravn. učitelja Kocha i g. ljekarnika dr. Deszathyja Valpovčani nas vrlo lijepo i srdačno primiše. Mladež pri-griše tako, kao da su im stari znanci bili, učiniše to onako, kako Slaven uopće dočika gosta! Nakon rekreacije odredjen je bio sastanak u pol 3 pred školom

U zakazano vrijeme evo mladeži, živahne, vesele. Pogleda si crkvu, gdje im prof. Jung protumači stil crkve i neke slike u njoj, a onda se počesmo svrstavati. Valpovačke učenice pučke škole obdariše naše licejke cvijećem, a to se svima osobito svi-djelo. Pod trobojkom u kolonama krenu povorka k spomeniku Katančića. Našlo se i mjesne inteligencije. Zeleni, svježi vijenac ponijele licejke, da okite Katančića. Ali prije nego li ga ovjenčaše, zaori lijepa pjesma :

„Rudi zora“. Učenica Ljerka Kaufman stade pred spomenik i prozbori :

„U zatišju ovom ubavome, na rodjenoj grudi Tvojoj, stoji skromni spomenik Tvoj, Petre Katančiću! Već su izbljedjela slova imena Tvoga u ovom tvrdom kamenu, malo se koja živa usta spominju Tebe, ali knjiga mudrica još i danas živim riječima predaje potomstvu namrto blago Tvoga uma, povijest, arheologija, numizmatika teologija i filozofija ne mogu da usta otvore, a da ne spomenu Tebe. U aeropagu učenih muževa svih vremena i svih naroda spomen je Tvoja sjajna i slavna.

Veliko je i slavno ime Tvoje — ono zapovijeda nama mladim pregalicama prosvjete, da Ti u ovoj dražesnoj idili gromko kliknemo : Slava Ti!

Stojeći na rodjenoj grudi tvojoj, mi se prenosimo duhom u one djevičanske scene prirode, koje si Ti okitio u Tvojim „fructus autumnales“.

I mi želimo

Glas oni slatko slišat

Vitrić kada puhne sa zapada

Lišće kad ustrepti grančica kad se veje,

Ili kada joca slavuj gustoj

miloljubno na liski,

Grlica kad tuži, kad li kosić fićuka.

Mi to želimo zato, da se i naše srce osladi svim prirodnim ljepotama ovoga kraja, koje su Tebe stvorile pjesnikom. I ti si obožavao Teokrita, Vergila, po njima si gradio pjesme svoje na lat. i grč. jeziku; ali pjesnički nakit i dikcija u Tvojim hrvatskim pjesmama, posve su blizu izvoru narodne poezije — pjesmama narodnim, neke se gotovo ni u čem od njih ne razlikuju

Slijedeći Tebe i mi ćemo uživati u elegijskim distisima Vergilovih ekloga, i mi ćemo svoje štovanje iskazivati Teokritovoj pastirici, gracijama i muzama, ali nas će kud i kamo više uzносит tvoje „mile vile“ i njihove „popievke“ „kod vrutka volarskoga“; mi ćemo se još i danas rado uhvatiti u kolo s onim nimfama na ovoj slavonskoj ravni, koje su „pivale poskočnice“ uz „ljubne diple kozara“. Stari će klasici biti u mnogočem našim uzorima kao i Tebi, ali u svom cijelom duševnom radu nastojat ćemo tako raditi, da se uzmogne o našem pregnuću bar približno ono reći, što je glasoviti Šafarik rekao o Tebi: U mladosti je pjevao i s mnogo žara i s mnogo ukusne „elegancije“.

Buduć da mladi naš život i nije nego

poezija, na prvom koraku našem osvojio si nas kao pjesnik.

A da o Tebi govorim kao historičaru, koji je pronicavim svojim okom prodr'o u davne davnine i rasvijetlio mnoge tamne stranice naše domaće povjesti, i da te istaknem napose kao arheologa, koji je razgovarao sa nijemim kamenim spomenicima isto tako jasno kao i sa slavujem kraj valpovačkoga džbuna, da spomenem Tebe kao numizmatičara, koji je radi te svoje vrsnoće zasio sveučilišnu stolicu — onda bih pružila tek prve konture one tvoje slike, koja treba da stoji na prvom mjestu u galeriji učenih ljudi.

Ali se ne držim pozvanom, da dalje govorim ob ovim Tvojim osebinama — kao ona, koja je tek čula nešto o znanosti.

Zato me tim više nuka mladenačko srce moje, da progovorim o Tebi kao živom primjeru sadašnjosti, kao inkarniranom idejalisti modernih težnja današnjega doba.

Tebe, veliki duše, pokriva prosta halja, Tebe, koji si se uznosio daleko do zvijezda, steže o pasu konopac. Ne govoriš mnogo, ali život Tvoj kao redovnika, kao franjevca, i snažna nam pisca, kaže, kako se dade ostaviti sve, da se služi svemu, hoću da kažem,

kako se čovjek može odreći posve svojih ličnih težnja i želja, da služi onome, što je ideal zajednice, a kako uz to može biti posve sretan, živeći sam u zajednici i za zajednicu. Sedam stotina godina stara demokratska načela franjevačkoga reda dala su Tebi prilike, da iz samoga sebe isklešeš kip onakvoga komunista, koji živi i radi samo za opće dobro, prinoseći na oltar ove sreće sve svoje muke i uzdisaje, suze, znoj kao žrtvu.

I ti si postigao to. Red tvoj te je odlikovao časnom uspomenom. A mi, koji proživljavamo dane, kada se imaju da kristalizuju načela demokratizma, takodjer s počitanjem spominjemo ime Tvoje pred ovim hladnim spomenikom, želeći, da Tvoja, spomen zagrije, što više hrvatskih srdaca! Slava Ti!

„Slava mu!“ potvrdiše licejke i obasuše spomenik cvijećem.

Rastavši se sa školskom mladeži, krenusmo u »grad«, historijski grad Valpovo. Vrlo nam je prijala lijepa ladovina u kapelici, gdje nas je prof. Jung upozorio na lijepu sliku na žrtveniku. Original, ali od nepoznatoga slikara. Otpjevasmo uz pratnju orgulja jednu pjesmu.

Valjalo nam poći na kulu. Stojeći pred njom razotkri nam ravnatelj dr. Prelog historiju mjesta, na kom stajasmao.

Tla su to baranjske županije . . . Osmanlija se otimao sa tuđjom gospodom za plodnu zemlju ovdje. Crna kula je ukleta, ne može da umre, jer mora da priča beskrajnu povjest nasilja boli, krvi i uzdisaja. Mi stavljamo na nju bijeli veo zaboravi, ali nam srce ipak kadkada zadržće, zakrvari . .

Kako su stube na kulu dosta trošne, nijesmo mogli svi gore. Odijelili smo se, pa dok se neki divili s kule pogledom na daleko, pogledasmo mi drugi knjižnicu u dvoru. Vrlo je lijepo uređjena, ali na žalost, čusmo od pratioca, stara je izgorjela. Ima u njoj i prirodopisnih egzemplara

Iz dvora podjosmo lijepim perivojem, pogledasmo si gospodarske zgrade, a onda ravno na „valpovačke toplice“, željezno vrelo. Zdravlje naše mladeži nije dalo, da se ona u prvom redu interesira za izvor i naslage u zemlji, o čemu im je profesorica Gregorić držala predizletno predavanje, nego je srdačnije privoljela svježemu mlijeku i siru, koji nas ondje dočekaao. Razvila se ugodna i srdačna zabavica i da nije bilo

još dužnosti, ne bi se tako lako rastalo
 «s toplicama».

Da se odužimo osobitoj ljubavi naših
 gostoprimaca, još smo u Osijeku odlučili
 prirediti za njih malu zabavicu. Ona je
 imala karakter čisto privatne zabave, pa na
 nju i nije bila pozvana šira publika. Čita-
 o-nica nam je ustupila svoje prostorije U
 određeno vrijeme, u punoj dvorani, oslovi
 učenica Milica Vojvodić Valpovčane ovako :

„Kada nas je lani bijela ladja iskrcala u
 lloku, da se naužijemo lijepo prirode i
 krasnih ljudi. držali smo, da nigdje nije tako
 lijepo kao na proplanku Fruške gore. Kad
 smo ondje, promatrajući starinske spomenike,
 osjetile ponos u srcu, što smo kćerke roda
 slavna, mislile smo, da nam već ne treba
 nikamo poći, da tražimo bolje škole za život.

Ali evo već na prvom koraku u slavnu
 valpovštinu osjetile smo kako nam noga si-
 gurno koraca tlima naroda hrvatskoga. —
 Na prvom osmjehu lijepoga Valpova oćutjeli
 smo u duši svojoj veselje, što nam se oko
 pasti može milinama ubav h gajeva, plodnih
 polja i otajnih zatišja. A kada ste nas lju-
 bezno primili kao rođenu svoju djecu na
 plemenite grudi svojim gostoljubljem, mi

smo zaboravili na sve — mi smo se duhom uznijeli.

Brzinom noćne mašte stale su se pred očima naše duše redati čarobne slike.

Vite kule gojni čardaci i ledene tamnice predočuju nam stari grad Valpovo, u kojem stoluje Sila nakana zakrenuti vratom svakoj pravdi i istini. Nijema je kao kamen, gluha kao noć! Suza bijedne raje pada na taj kamen, ali ga ne zagrijava; jauk i lelek bi ganuo i najtvrdje srce, ali sili ovoj ne otvara ušiju. Dani i godine prolaze, a sunce kako krvavo zorom svanjiva, tako krvavo na počinak lijega. Nakon dugih i predugih kucaja na nebeskim vratima smilovao se Gospod a Sila pala pod mačem Pravde. Ispod turskih kopita nanovo zazelenila trava, po razrušenim kulama i čardacima zapjevala ptica veselica, a ispaćena raja pred crkvom povelu kolo, nižući u djerdan lijepih poskočica sve svoje davno na srcu odnjihane želje.

U gradu silnika naselile se vesele muze, njegova vlasnika obdarile zlatnom lirom. I tamo, gdje, se čulo zapomaganje prije — brujala sada lijepa skladba iz svih mogućih instrumenata, tamo gdje je prije crna Smrt umorila ruku satirući svoje žrtve, tamo su

neumorne ruke vilinih miljenika na čelu s valpovačkim vlastelinom prele tanke žice izmedju neba i zemlje.

Nije čudo, što je iz ovoga preporodjenoga kraja i sa domjenka vilingaja otišao drugi jedan mezimac njihov u svijet, da sreću i slavu rodjenoga kraja prospe svud. Udesio je zvonke pjesmice uz lire najslavnijih grčkih i rimskih poeta. Napisao je knjige pune umnoga zlata i biserja, a zorno stao pred najučenije ljude, da im kaže kako mu je slavna domaja, i kako mu je milo Valpovo.

Čulo se nadaleko za ovo zatišje; dolazili ljudi da si srce poje mirom njegovim! A kad su vidjeli, kako je lijepa i bogata ova kćerka ravne Slavonije, došli u snuboke veliki svatovi. Uskoro se mirno zatišje pretvorilo u bučno poprište napredne industrije — pa uz pjev slavuja slušamo danas čurlik fabričke svirale; drndjanje kola danas je komarčev zuj spram lomljivine silnih, neutrudivih strojeva. — — — Vesela lica vaša, stanari ovoga lijepoga kraja, osvješčuju nas. Mi vašu dušu gledamo na vesele oči vaše. Vidimo veliku ljubav vašu spram nas, koje ljubimo vas i u vama domovinu svoju i

narod svoj, pa ne možemo evo a da vam javno ne obećamo, da ćemo radom svojim za zajedničke ideale nastojati, da vam se odužimo! Živjeli Valpovčani!“

Iza srdačnoga ovoga govora, koji je razdragao naše Valpovčane, zapjevaše licejke „Zrinjski Frankopanku“, a na to jedna učenica deklamovaše.

Držali smo, da ćemo ugoditi Valpovčanima, ako pred njih iznesemo sve, što je njima milo i čime se oni mogu ponositi, zato učenica Dragica Pilaš, u najkraćim crtama prikaza valpovačkoga glazbenika Karla baruna Pranda u pod naslovom: »Miljenik muza u Valpovu« ovim govorom:

„Nemojte se ni malo začuditi, što u današnje demokratsko doba, pod naslovom »Miljenik muza u Valpovu« hoću da istaknem jednoga vlastelina, vlasnika valpovačkoga dvora. I ako danas leže u ruševinama kaste i privilegija, i ako danas povelje i pergamene spadaju samo u arkive, ipak i u elegičnoj i tamnoj prošlosti svojoj nalazimo tu i tamo po koju krijesnicu duha, za kom od srca rado posizemo rukom djetinje razdraganosti i iznosimo je na svjetlo dana. Ja to mogu napose učiniti zato, što

se je upitni vlastelin starao o tome, da bude vrijedan član ljudske zajednice, i to ne svojim položajem, ne svojim blagom. nego radom pa si je za devizu svoga života postavio ovu rečenicu: čovjek vrijedi onoliko, koliko je općemu boljku privrijedio.

Taj vlastelin bio je Karlo barun Prandau, rođen, odgojen i sahranjen ovdje u ubavnom Valpovu.

A oko česa se je kretao rad njegov? Je li uzorno uzorao svoja latifundija? Je li bogate žitnice svoje dobro unovčio? Je li zgodnim trgovačkim konjunkturama napravio rekord na burzi?

Ne! — On je ove poslove ostavio svojim savjesnim činovnicima. — A on? Sam ze zavukao u hlad mirisne vrbe nad virom Karašice, pa u pljusku sitnih ribica, u šaptu i romonu Karašičinih srebrnih valova slušao po naravi kontrapunktiranu pratnju onih čestih melodija, koje se izvijale iz zvonka grla mnogobrojnih ptičica. Ovu divnu, naravnu kompoziciju uskoro je mogao popuniti svim dionicama jednoga orkestra, jer su mu lijepa grla valpovačkih moma, praćena junačkim glasovima momaka davala dovoljno gradje za to.

Na djevičanskom vrelu naravne glazbe, zagrabio je Karlo Prandau prvi pehar svoga slatkog pića, kojim je kasnije u svojim kompozicijama napajao širi muzikalni svijet. Obilazio je gradove, rado vidjen u salonima, a svuda kao hrvatski velikaš i glazbenik, tako, da ga u Beču i nijesu drukčije zvali nego »Künstler·baronom«.

I ako je onda prevladavala francuska i talijanska glazba, Karlo se je znao uzdići nad te „bontonske“ sfere, pa je sa narodnim motivima operirao od srca rado. Da mu je to i od srca išlo, možemo zaključiti iz njegova spomena vrijedna držanja, kada bi ovjenčan lovorom dolazio na svoje imanje u Valpovu. »Već pri dolasku dočekaao bi ga sakupljen, svečano odjeven narod, namah bi se sastalo i uhvatilo kićeno kolo, najbolji pjevači i pjevačice, najvrsniji tamburaši i gajdaši, jer je narod znao, da će ga pjesmom i svirkom najvećma obradovati. I zbilja milili se barunu ti krasni narodni napjevi, mililo mu se upamtiti ih i ukajditi, malo iskititi i udesiti, da ih uvježbani glazbenici izvode. Koliko je to po volji bilo narodu, ne može se lako opisati; treba samo pomisliti, da je onda seljak bio ne samo kmet i poslužnik,

već i gotov rob svojoj vlasteli, da je i uvrede morao podnositi mukom mučeć. Ali mjesto uvrede i psovke, eto milosti blage riječi, eto povlade narodnoj svirci i pjesmi, eto od mlada vlastelina i prijatelja i prijaznika, koji se gizdav ne tudji od svoga kmeta, već mu štuje običaje i ljubi mu veselje, brani ga i štiti, — da Prandauovi kmetovi mogoše se i ohvaliti: naša gospoda, naša sloboda! A premda je to narodna poslovice, malo joj gdje bilo mjesta. (Kuhač: Ilirski glazbenici. Mat. Hrv. 1893., str. 125.)

Velika njegova glazbena duša i ako je tražila širinu glazbenoga svijeta, sretna je eto bila u valpovačkoj osami. A kad se je napokon naužio buke, poče u Valpovu kupiti glazbenike, s kojima izvodio najljepše kompozicije, za koje je sam, svojom rukom, s mnogo truda pisao dionice.

Burna godina 1848. uznijela svaku živu dušu, razigrala svačije srce, pa i Karlovo. On si dozva na um neke narodne melodije, što ih je čuo po Slavoniji, te sastavi hrvatsku koračnicu i posveti je svome glavnom prijatelju banu Jelačiću. Barun Karlo pokazao tim maršem put, kojim naša narodna glazba ima u prvi mah udariti, da se dovine

pravog hrvatskog načina i začina. Da je taj naš velikaš kojom srećom stolovao u Zagrebu, te došao u doticaj s Lisinskim i Livadićem, da je proučio sve ono Gavanovo bogatstvo naše glazbe, što je sačuvano u pučkim popijevkama, ne ima sumnje, da bi izišao na glas kao hrvatski glazbotvorac, ne što bi u njem bilo zameta onoj divoti narodne melodije već što je u njega bio osobit dar oponašanja, te bi stoga bio svakako mogao komponovati u narodnom duhu. Oponašati nije doduše ono isto, što je izvorno pisati, ali u doba Karlova umjetnikovanja bilo bi nam najviše koristilo, da je tko samo oponašao pučke napjeve, da nam građansko općinstvo samo privikne osobitosti tih napjeva. (Kuhač, str. 137.)

Mnoge je godine proboravio u Beču, pa napokon tamo i umr'o, a tijelo mu prenesoše amo u obiteljsku grobnicu.

Glasoviti naš muzikolog, Osječanin Franjo Kuhač pitao: »Ima li Hrvatska povoda, da se ponosi tim izvanrednim zatočenikom glazbene umjetnosti.«? pa odgovara: — »Kad Prandau ne bi bio ništa drugo udesio, već ono 1764 terceta, već bi po tom vrijedio, da si Hrvatska neda oteti slavu tog

ogromnog rada; ali je to jedva treći dio onoga, što je Prandau stvorio. Nećemo se ni malo prevariti, rećemo li, da je Prandau kakove tri tisuće takovih komada udesio za orkestar, kvintet, kvartet, tercet i duet, pa se još bojim, koliko se čuje o njegovim silnim rukopisima, da sam za čitavu tisuću premalo rekla.

Za hrvatsku narodnu glazbu nije Prandau mnogo učinio, ali tomu su krivi oni, koji ga nijesu znali povući u ilirsko kolo, te ga predobiti za našu stvar. To je pak tim više žaliti, što Prandau nije bio na pola izučeni glazbenik, već u pravom smislu riječi umjetnik. Ta činjenica, pa svjedodžba našeg velikog biskupa, da je barun Karlo Prandau bio i dobar hrvatski patriota, opravdava dovoljno zaključak, uvrstiti ga u dično kolo naših ilirskih glazbotvoraca, (Kuhač, str. 148.) pa mu ovdje u blizini pepela njegova kliknuti: dični ti spomen medju nama, Slava Ti!

Izmjenjivala se i dalje deklamacija s pjesmom, a naši gostoprимci bili zadovoljni. Svečani je momenat u zabavu iznijelo predavanje Marije Goršić; „Slavuj ukraj Karašice“, u kojem je prikazala život i tež-

nje pjesnika, koji živi u Valpovu, za koga malo tko zna, ali kojega je hrvatska vila pjesnikinja još godina devedesetih ovjenčanoga dovela iz tuđjih krajeva na hrvatski Parnas i to baš onda, kada nam domaći pjesnici zamuknuše. Kada je „Vijenac“ god. 1892 donio njegovu pjesmu: „Oj, pjesnici zašto ne pjevate“ mnogi mu drug skinuo sa zida prašne gusle, pa ih stao ugadjati prema Miroljubivoj melodiji.

Goršićeva reče:

„Makar da je nesmiljena „Zbilja koščanom rukom pograbila svijet, pa mu čisto ni disati ne da, mlada se duša naša ipak znade uzdići u one sfere, gdje vlada idealna sloboda, gdje se ne zna, što su okovi i verige, gdje je nepoznat kal i dno života. U tom kraju, gdje sjedi na tronu Poezija, nalazi duša naša dohvat svojih ideala u svećenicima njenim, u pjesnicima.

Nema kraja u lijepoj našoj domaji, gdje se ne bi nalazio takav bogoduhi čovjek, nema šuma, ni polja, nema rijeke ni potočića, nema brdašca ni doline, gdje ne bi bilo ročište takvih ljudi s našim vilama. Pa i u ovom pitomom Valpovu znademo za miljenike muza naših, zlatnim ih pisme-

nima bilježi povijest naša na neslomivom kamenu uspomena, a mi ih ovih dana osvježujemo, uskrisujemo u dušama svojim.

I ja sam ovaj čas nakana da vam u kratkim crtama prikažem pjesnika koji svija svoje pjesmice u tihanom lugu, »Karašica kuda teče«

„i u toj sreći, srca si miru
veselo pjeva uz zvonku liru“.

Rodila ga Nana ispod jorgovana.

„Njim su bili dvori njeni
Jednom krasno iskićeni
Tamo slavulj biljisao
Zorom majku pozdravljaao,
Kad je milo brala cvijeće
Na uranku u proljeće.“

Nije čudo dakle da je i sam propjevao već o zori svoga života. Ali i ako mu je lijepo zarudilo, strah ga hvatao pred oblacima gorkoga života. Sklonio se u dvor seke svoje, koja mu bila ponos cvijeće, sreća sreće

„Oko njenog bijelog dvora
Pjesma da mu s'kreće.“

Ali ni tu ne nadje sigurnoga zaklona. Svijet je svijet — valjalo mu dalje poći. Na polasku poručuje svojoj seki, da mu ne zamjera.

„Jer da je u svijetu osto
 Njen ljubljeni braco
 Svijet bi možda kamenjem se
 Na njeg jadna baco.“

Pa kud je? Gdje je smislio naći trajnu
 sreću? Gdje se nadao rajskim miljem na-
 puniti grudi? Otišao je

„U melemnu u samoću
 Daleko od ljudi,
 Gdje se tihe svete pjesme
 Viju iz njedara
 Gdje se srcu od milote
 Raj na zemlji stvara.

Slijedio je srca glase,
 To je bila žrtva mila,
 Koja mu je mlade dane
 U raj zemski pretvorila.
 Bura, munja i oblaci,
 To su bili prošli dani,
 A sad ovi u samoći
 Suncem sreće obasjani.“

Promotrimo iz bližega taj život! On
 je sretan pa kliče :

„Kad bi sjajne zvijezde
 I riječ znale reći
 O mojoj bi samo
 Govorile sreći.“

Ovdje već ranom zorom sluša kako
 jato golubova guče, pa si misli, na ljubav

me valjda uče. Ali toga nije njemu treba,
u njega je ljubav tako čista, tako savršena,
da mu duša niti dušmanina pjesmicom
ne kara :

„Jer je gusle javorove
Uzo sa oltara.

A ta je ljubav u prvom redu posveće-
na narodu, zato s ponosom kliče

„Ja prezirem zlato izdajništva kletu
Rodoljublje meni milo je i sveto.“

Tome rodu on želi slobodu

„Ne rodi nam majka sina
Da on bude rob
Od okova miliji mu
I ledeni grob.“

Istina

„Svud na jugu crnu tugu
Vidi on i jad —“.

ali se on uzda u slogu naroda

„Samo složno stupit ćemo
U slobode hram.“

Za taj veliki cilj traži on pomoć s neba,
pa se moli

„Sjedini nas i složni nas
Bože silni, Bože sveti!
Pa će valjda rod Slavena
Stići svojoj dičnoj meti“

U malo, i taj se „valjda“ skoro pretvori
u sigurnost. A on hrabri narod svoj u toj
nadi veleći:

„I dok slavske majke
Još moliti znadu
Tvoja djeca hrabra
Budućnost imadu.“

Velik u Ljubavi spram naroda, za sebe
je malen, siromah. Ali on se ponosi time.

„Ta i moja, moja zipka mala
Nije bila srebrom okovana;
U svilu me i kadifu nije
Pokojna mi zavijala Nana.
Već po trnju siromaštva, muka
Vodila me njena brižna ruka.“

Ali zato

„I uz svoje ubogarstvo
Moje srce blaga krije;
Dragocjeno ovo blago
Dar je melen — poezije.“

On piše pjesme, a kada?

„Gledala me bijela vila,
Kad sam drobne suze briso
Ljubila je čelo moje,
A ja mladjan pjesme piso.“

Ali ih ne piše za sebe, da njemu gode

„Nego smjerno u svijet krile
Iz njegovih grudi,
Da ogrije ledna srca
Sebičnih ljudi.“

I on ih šalje, neka idu,

„Iz srca se pjesma krene,
 Da ogrije grudi zdene,
 Da na bolna srca pane,
 Da zavije ljudske rane.
 Da sa lica suze briše,
 Da ne plaču ljudi više,
 Da u srce ljubav ljeva,
 Da nestane mržnje, gnjeva“.

Kako su ovo blage, kako nježne riječi!
 Ostavio je svijet, ostavio ljude. Tko ga je
 dakle naučio ovako govoriti?

Golub:

„Kod prozora izbe njegve
 Sivi golub tužno guče“

A i slavuj:

„Kada pjesmu vije,
 Katkad tuži sred gaja zelena,
 Pa i ruža onda je najljepša,
 Kad je biser-rosom umivena.“

On vidi kako

„Sjajni mjesec plavim nebom šeće,
 Pada rosa, da okupa cvijeće“

A i zefir

„Alem-blago-zadovoljstvo
 U krilu me svojem ljulja,
 Ko na dršku zefir blagi
 Nježnu ružu i slavulja.“

Pa i pjesme seoskih djevojaka plemene
 srce njegovo

„On ih sluša u samoći
I suze mu kapaju,
Našim selom cure naše
Kada lijepo pjevaju.“

I ta tako plemenita, tako nježna dobra
duša ne ostavlja svoga zatišja, njega srce
ne vuče ni kuda daleko

„Tek onamo, oj onamo,
Karašica kuda teče,
Poželi se srce njegovo
Svako jutro, svako veče —
Karašica kuda teče.“

Tu on želi dočekati i zadnji čas —

„Usadite nujnu vrbu meni
Mili druzi, uz moj grobak zdeni.
Da mirisno kad procvate cvijeće
Kad se vrati slavulj u proljeće,
Vrh mog groba sa grane zelene
Nek on dalje pjeva mjesto mene.“

Nek se ne žalosti srce vaše, drage slu-
šalice, nad spomenom smrti, jer pjesnik naš
još čvrsto drži u ruci svojoj gusle. A kako
je bogoduh, nada je, da će ga Bog narodu
svome još dugo očuvati.

Da nam on nije zabranio istraživati

„Gdje je pjesnik, gdje se krije,
• Gdje pjesmice svoje vije?“

ja bih ga odala na početku svoga go-
vora. Ovako sam si pridržala pravo da na
koncu kliknem :

Na tom bistrom pjesme viru
 Na veselja našeg piru
 Sva te naša srca snube,
 Oj pjesniče Miroljube!

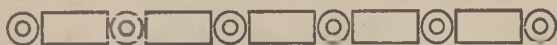
Posebnom kitom cvijeća i klicanjem: „Živio Miroljub!“ nagradiše licejke prisutnoga pjesnika g A. E v e t o v i ć a, na čemu se on srdačno zahvalio.

Iza nedužne šale »Stričeva oporuka« — naplesaše se učenice do mile volje u biranom i vrlo ugladjenom društvu.

* * *

Jutrom se valjalo vratiti kući. Sa suzama u očima dijelile se naše učenice od svojih gostoprimaca, koji izjaviše da ih je iznenadilo držanje licejki i njihova inteligencija. Kraj kolodvora, na ciganskoj naseobini. uz gusle, naplesaše se još i one, kojima nije bilo dosta. Napokon se vratismo u svoj Osijek s mnogo uspomena i pobuda, da je vrijedno živjeti i raditi za „lijepu našu domovinu“ i za narod svoj!

SVEUČILIŠTE
 JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
 U OSIJEKU
 GRADSKA I SVEUČILIŠNA
 KNJIŽNICA OSIJEK

Jeka od Osijeka

ILUSTROVANI KNJIŽEVNO-UMJETNIČKI AL-
MANAH I VELIKI KALENDAR ZA GOD. 1920.

Izdaje Klub Hrvatskih Književnika u Osijeku.

Naslovni list po narodnim motivima sa sta-
rohrvatskog veza izradila D. Drugovićeva

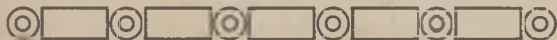
Cijena 10 K, poštom 11 K. Novac valja poslati una-
pred na upravu K. H. K. Osijek (Gajev trg 4.)

Preplate objelodanit će se u »JEKI OD OSIEKA«. Tko može
neka naruči više komada »JEKE« i razdijeli megju mladež,
seljake i radnike.

Za god 1920. izdat će K. H. K, u O. po treći puta
almanah i kalendar „Jeka od Osijeka“ i već od
prije naumljeni pučki kalendar sa kalendariumom,
adresatorom grada Osijeka, sajmovnikom i t. d.
Bit će u njima po prvi puta zastupana ćirilica. Uz
hrvatske i srpske pisce bit će u rećenim djelima
zastupani i slovenački, ćeski i poljski pisci, koji
obećaše svoje suradništvo.

ĆIST UTRŽAK NAMJENJEN JE STROSSMAYE-
ROVOM DOMU U OSIJEKU.

Kako je „Jeka“ patriotski pothvat, ne bi smjelo biti
bez nje SHS doma. Neka se uvaži, da je baš
osnutkom „Jeke“ prestao izlaziti mnogogodišnji
„Esseker Bote“.

886.2-8

BAR

k

